

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

ANA MAGISTER

Deagentni tipi stavkov v funkcijsko zvrstnih besedilih

Diplomsko delo

Mentorica:izr. prof. dr. Mojca Smolej

Univerzitetni študijski program prve
stopnje: Slovenistika

Ljubljana, 2017

ZAHVALA

Iz srca se zahvaljujem staršem za potrpežljivost ter moralno, duhovno in materialno podporo v času študija, bratu in sestri za spodbude in dragemu Mohorju za vse lepe trenutke in bodrilne besede v napornih dneh. Profesorici Mojci Smolej za koordinacijo in pomoč pri uresničitvi diplomskega dela. Zavedam se, da brez vaše podpore ne bi zmogla prekositi vseh prepek.

IZVLEČEK

Diplomska naloga se ukvarja s tematiko strukturne skladnje, natančneje z deagentnostjo, del naloge pa je usmerjen tudi na pomensko podstavo. Začetek diplomske naloge predstavlja teorija skladnje in predvsem teorija deagentnosti različnih strokovnjakov; Jožeta Toporišiča, Andreje Žele, Brede Pogorelec idr., v nadaljevanju pa sledi analiza posameznih besedil. Osrednje poglavje predstavlja torej analiza publicističnih in umetnostnih besedil, natančneje časopisnih člankov ter poezije.

KLJUČNE BESEDE: skladnja, stavčna tipologizacija, deagentnost, publicistika, poezija.

Passive Structures with the Morpheme *se* in Functional Varieties of Texts

ABSTRACT

The thesis, titled *Passive Structures with the Morpheme *se* in Functional Varieties of Texts*, deals with the structural syntax, more precisely with passive structures with the morpheme *se*. The first part of the thesis contains the theory of syntax and passive structures according to various Slovene experts: Jože Toporišič, Andreja Žele, Breda Pogorelec etc. Furthermore, the thesis concentrates on analysis of different types of texts, focusing on journalistic and artistic texts, such as newspaper subjects and poetry.

KEY WORDS: syntax, clause/sentence types, passive structures with the morpheme *se*, journalism, poetry.

KAZALO

UVOD	5
VSEBINA.....	6
Skladnja.....	6
Stavek	6
Tipologija stavčnih tipov.....	8
Agentnost, deagentnost, brezagentnost	10
Analiza besedil	12
Publicistična besedila	12
Časopisna novica, kjer povzročitelja dejanja ne poznamo (Priloga 1).	12
Raba trpnih struktur, kjer vršilca dejanja izvemo z izpeljavo (Priloga 2).....	12
Raba trpnih struktur, s katerimi je vršilec dejanja prikrit in ga ne moremo logično izpeljati (Priloga 3).....	13
Trpne strukture v naslovih, ki niso prave deagentne, in jih v nadaljevanju zamenjajo agentni tipi stavkov (Priloga 4).	14
Poezija	15
Kajetan Kovič, Nekaj (Priloga 5).....	15
Niko Grafenauer: Tetragram 1 (Priloga 6).....	16
Kajetan Kovič, Juha (recept) (Priloga 7).....	17
ZAKLJUČEK.....	18
LITERATURA IN VIRI	20
PRILOGE	22

UVOD

V pričujočem diplomskem delu bom sprva teoretično opredelila tipe stavkov in kratko orisala kontekst skladnje. Opredelila bom enodelne in dvodelne stavke ter se nato osredotočila na agentne, deagentne in brezagentne tipe, pri čemer jih bom natančneje opredelila in podprla s primeri. Opirala se bom na več avtorjev ter njihove členitve in tipologizacije skušala med seboj primerjati. Povzela bom teorijo Andreje Žele, Jožeta Toporišiča, Brede Pogorelec ter Simone Kranjc in Mojce Smolej. Pri analizi se bom osredotočila na deagentne tipe stavkov ter tako poskušala prikazati njihovo rabo v različnih funkcijskih zvrsteh, posebej v umetnostnih in publicističnih besedilih.

VSEBINA

Skladnja

Skladnja izvira iz grške besede *syntaxis*, ki pomeni zlaganje, urejanje, skladanje (Smolej 2011: 8). Predstavlja osrednji del slovničnega nauka o pomenski (pomenonosni) strani jezika (Toporišič 1982: 11). Skladnja uči, kako se besedne vrste in njihove oblike uporabljajo v najmanjšem besedilu, tj. v povedi, ter kako se iz besed in besednih zvez ter njihovih oblik delajo nove, večje enote t. i. besedne zveze, stavki in zveze stavkov ter kako se nato vse troje povezuje v sporočila z obliko povedi (Prav tam). Obravnavano področje diplomske naloge spada delno v okvir pomenske podstave, delno pa v okvir strukturne skladnje (Smolej 2011: 10).

Besede se na podlagi skladske vloge, ki jo opravljajo, delijo na besedne vrste (samostalniki, pridevniki, glagoli, prislovi). Vsaka besedna vrsta je tako namenjena opravljanju določene skladske vloge v okviru stavka. Primer:

Andrej je včeraj lovil ribe.

Samostalnika opravljata vlogo osebk (Andrej) in predmeta (ribe), glagol vlogo povedka (je lovil) in prislov prislovno določilo časa (včeraj). Oblike posameznih besednih vrst ravno tako prevzemajo določene skladske vloge; imenovalnik samostalniške besede služi kot osebek, vsi drugi skloni kot predmet, v zvezi s predlogom ali pridevnikom pa tudi kot prislovno določila [...] (Toporišič 2000: 487).

Stavek

Osnovna pojma skladnje sta stavek in poved. Preden opišem stavčne tipe, bi najprej želela opredeliti, kaj je stavek. Definicije bom kratko povzela, saj se nekoliko razlikujejo.

Jože Toporišič trdi, da so stavek besede, zbrane okrog osebne glagolske oblike, poved pa je najmanjša samostojna enota besedila, ki se začne z veliko začetnico in konča s piko. Povedi so sestavljene iz poimenovalnih enot. Tipična poimenovalna enota je stavek. Poved je lahko **enostavčna** (sestavljena iz enega stavka, primer: *Tone obira hruške.*) ali **dvo- ali večstavčna** t. i. zložena poved, ki se deli še na priredne, podredne in soredne povedi (primer priredne povedi: *Gospodinja se je ozrla in jima zažugala s prstom.*), poznamo pa tudi pastavčne tvorbe, kjer se besede ne zbirajo okrog osebne ali neosebne glagolske oblike, marveč so

najpogosteje uporabljeni medmetni (*Psst!*) in členkovni stavki (*Da., Hej!*), Toporišič pa omenja tudi zvalniške (*Miha!, Ljubezen moja!*) (Žele 2008: 33, Toporišič 2000: 488–489). Tako jih deli na enem mestu, na drugem pa jih deli na enodelne in dvodelne, kar obravnavam v nadaljevanju. Njegovi definiciji povedi in stavka se razlikujeta od definicij pragmatičnega jezikoslovja, kot bomo videli v nadaljevanju, a pri tipologizaciji stavkov ostaja enoten z njim, slednje obravnavam v poglavju Tipologizacija stavčnih tipov.

Andreja Žele izpopolni Toporišičevo definicijo stavka in ji doda, kar je za naše raziskovanje ključno: »Stavek je zveza besed, zbranih okrog osebne [...] glagolske oblike **na podlagi glagolske vezljivosti in družljivosti**« (Žele 2008: 33). Glagolska vezljivost je pomenskoskladenjski in strukturnoskladenjski pojav, kjer nas na pomenski ravni zanima vezljivost glagolskih pomenov (v globini), na strukturnoskladenjski (na površini) pa funkcija udeležencev (Smolej 2011: 23). Vezljivost predstavlja moč glagola, da ob sebi oblikuje nabor aktantskih mest in tako odpira število in vrsto sestavin pomenske podstave povedi (Kranjc 2011/2012: 19). Pomenska podstava je ključna za razumevanje stavkov, saj z njo poskušamo doumeti vlogo posameznih členov površinske strukture. Površinski izraz in njegov pomen se namreč pogosto ne prekrivata, rezčlenbo tega neskladja pa reši pomenska skladnja. Primer:

Andrej je dal Mateju knjigo. vs *Andrej je vzel Mateju knjigo.*

Oba stavka sta z vidika stavčnočlenske analize prekrivna, saj *Andrej* opravlja vlogo osebk, *je dal/je vzel* sta povedka, *Matej in knjiga* pa sta predmeta v različnih sklonih. Če pogledamo s pomenskega vidika, pa se razčlenba spremeni; *Andrej* je vršilec dejanja, *je dal/je vzel* sestavlja povedje, *Matej* je v prvem primeru **prejemnik**, v drugem pa **prizadeto**, *knjiga* pa je v obeh primerih razmerni predmet (Smolej 2011: 22).

Pomenska podstava povedi, imenovana tudi propozicija, je torej predstava o glagolskem dogodku, tj. o povedju in udeležencih (Žele 2008: 35), ki se delijo na **aktante** (t. i. delovalnike), to so besede, s katerimi poimenujemo osebe, predmete, živali in rastline (primer: *Otrok je razbil okno.*) in **cirkumstante** (t. i. okolščine dejanj), neobvezne in dopolnilne besede, ki so običajno izražene s prislovnimi določili (primer: *Matej hodi v glasbeno šolo le s težavo.*) (Smolej 2011: 22–23, Kranjc 2011/2012: 19).

Pragmatično jezikoslovje stavek in poved razume drugače, hkrati pa opredeli tudi pojem izrek. Stavek je le abstraktni vzorec, ki ponazarja elemente v strukturi, za katero osebna

glagolska oblika ni pogoj. Poved je ilustracija tega vzorca, izrek pa je poved v konkretni situaciji (v določenem kontekstu) z določeno komunikacijsko namero, njegova podlaga pa je stavčni vzorec (Smolej 2011: 32, Kranjc 2011/2012: 2).

Tipologija stavčnih tipov

Stavke ločimo glede na njihovo zgradbo oz. glede na to, ali sta prisotna oba elementa, osebek in povedek (Kranjc 2011/2012: 21). **Glede na vezljivost** (nevezljivi, eno-, dvo-, večvezljivi) glagola v povedku Andreja Žele ločuje a) **enodelne stavčne vzorce** (z brezosebni nevezljivimi glagoli), primer: *Lije., Dežuje., Sneži., Piha.*; ter b) **dvodelne stavčne vzorce**, ki so tudi najpogostejši, in odpirajo možnost dvo- in večvezljivim glagolom, da osnovno [...] razmerje osebka in povedka (tj. da je osebek obravnavan kot obvezno določilo povedka) razvijajo v dvo-, tro- in večstavčnočlenske vzorce s svojimi podvzorci (Žele 2008: 33). Pri tem je lahko **osebek** izpeljan besedno (primer: *Marta kuha.*) ali končniškomorfemsko (*Kuha-φ.*) (Smolej 2011: 33). Naj opozorim, da Andreja Žele tipologijo imenuje stavčni vzorci in jih enako kot Mojca Smolej in Simona Kranjc loči glede na vezljivost glagola (eno- in dvodelne), v nasprotju pa jih Simona Kranjc in Mojca Smolej imenujeta stavčne strukture oz. stavčni tipi, enodelne stavčne tipe pa ločita še na glagolske in neglagolske, kot prikazujem v nadaljevanju;

Enodelni

- neglagolski

Mojca Smolej jih opredeli: »[...] **[S]o brez določene osebne glagolske oblike** v povedku. Jedro teh povedi predstavlja npr. samostalnik [...], zvalnik [...], pridevnik [...]« (Smolej 2011: 32). Imenovane so:

- samostalniške (in zvalniške): *Hotel Slon, Miha!*,
- pridevniške: *Lepo., Čudovito.*,
- prislovne: *Najbolj iskan., Zelo zaželen.*,
- členkovne: *Ja., Ne.*,
- nedoločniške: *Ne kaditi.*,
- medmetne: *Ah., Joj!*.

Kot že omenjeno, Jože Toporišič naredi drugačno tipologizacijo. Na enem mestu govori o pastavčnih tvorbah, tj. ko definira poved in stavek (2000: 488–489), ko pa opisuje tipologijo stavkov, jih deli na enodelne neglagolske in glagolske stavke (2000: 628–629, 631). Pastavčne tvorbe so torej okrnjeni enodelni neglagolski stavki, le-te pa navaja enako kot jih naštevam zgoraj.

- glagolski

Simona Kranjc jih opredeli kot stavke, ki **imajo povedek v tretji osebi**, pri čemer je oseba izražena, vršilec dejanja pa ne. Imenuje jih tudi brezosebni stavki in trdi, da ima glagol blokirano levo vezljivostno mesto, zato se pomensko druži z drugimi izrazi (čas, prostor, način itd.; primeri: *V borih šumi.*, *V petek je v Trstu snežilo.*, *V glavi mu šumi.*, *Boli ga v vratu.*) (Kranjc 2011/2012: 22). Mojca Smolej pa jih definira podobno, le razdeli jih nekoliko drugače, na:

- nevezljive: *Dežuje.*, *Dani se.*, *Sneži.*;

- enovezljive: *Zmanjkuje olja.*;

- večvezljive: *Ne da se mu študirati.*, *Tišči ga v pasu.*, *Zdi se mi, da me ne mara.*

(Smolej 2011: 33).

Glagolske enodelne stavke Toporišič opredeli na drugačen način:

1.) Označevanje naravnih pojavov (*Deževalo je.*), kadar nimamo ustreznega izraza pa se rabi pomožnik biti + pridevniški povedkovnik (*bilo je jasno, oblačno*) ali pa izsamostalniški povedkovnik (*bilo je mraz, tema, škoda*).

2.) Navaja tudi stavke, za katere je značilno prislovno določilo kraja ali vzroka, ki se da spremeniti v osebek (*V očeh se mu je zasvetilo. Oči so se mu zasvetile.*), v to kategorijo šteje tudi stavke z logičnim osebkom, kjer je vršilec dejanja izražen z odvisnim sklonom (*Kolcalo se mu je.*, *O tem se mi še sanjalo ni.*), ter stavke, kjer je predmet v 2. ali 4. sklonu (*Za resnico mu je šlo.*).

3.) Posebna skupina so stavki s splošnim osebkom, kjer vršilec dejanja ni omenjen, a se pri tem misli na ljudi oz. človeka (*Sedi se pokonci. Počasi se daleč pride.*) (Toporišič 2000: 628).

Dvodelni

Simona Kranjc in Mojca Smolej jih imenujeta osebkovi, saj sta v dvodelnem stavku pogoj osebek in povedek, ostalo pa je domena vezljivosti. Delita jih na:

- **enovezljive**: *Rekel je, da pride.*, *Spim.*, *Ana se smeje.*, *Popihal jo je.*;

- **dvovezljive**: *Andrej vozi traktor.*, *Pripoveduje o tem, kar je doživel.*, *Jan je opazil, da ni prišla v solo.*, *Otrok se je dotaknil vroče plošče.*;

- **tro- ali večvezljive**: *O svoji predstojnici je pripovedoval same laži.*, *Mama je namazala kruh z marmelado* (Kranjc 2011/2012: 22–23, Smolej 2011: 33).

O dvodelnih stavkih Toporišič piše v Slovnicu v podpoglavju Enodelnim glagolskim podobni dvodelni stavki, ki jih ne bom podrobneje obravnavala (Toporišič 2000: 630), ter v Novi slovenski skladnji, kjer omenja samo delitev na enodelne in dvodelne stavke, vse to pa pripisuje novejšemu jezikoslovju (1982: 154).

Za primerjavo pogledjmo, kako stavke opredeli Breda Pogorelec; v grobem uporablja podobne pojme, le njena tipologizacija je nekoliko drugačna. Stavek in poved enači (vsaj tako sklepam glede na to, da je pri definiciji stavka beseda "poved" v oklepaju in njene definicije ne razloži na nobenem drugem mestu). Definira ju kot »jezikovno enoto, s katero izražamo sodbo o neki dejanskosti, seveda ne neposredno, marveč v okviru jezika, ki vsebuje poimenovanja v obliki N1 (sintaktični samostalnik v nominativu)« (Pogorelec 1981: 6). Stavke razdeli na tiste **z glagolskim povedkom**, ki jih obravnava v poglavju agentnih, deagentnih in brezagentnih stavkov, ter jih razdeli na enodelne (le-ti so brezagentni) in dvodelne (agentni in deagentni) nato pa še na **stavke z imensko-glagolskim povedkom**. Tudi te razdeli na enodelne in dvodelne, pri čemer je v povedkovem določilu dvodelnih stavkov lahko samostalnik, pridevnik, v skrajnem primeru pa tudi prislov (Primer: *Oče je čevljar.*, *Ti si mi všeč.*). Enodelne imensko-glagolske stavke pa razdeli na a) **nekopulativne** in b) **kopulativne** stavke. Prvi (a) izražajo spremembo stanja, okoliščin ter telesno oz. duševno počutje (primer: *Pooblačilo se je.*, *Rosi.*, *V očeh me je skelelo.*). Pri drugih (b) pa se povedek ujema s 3. osebo ednine (*Bilo je mraz.*, *Žal mi je.*) (Pogorelec 1981: 11–12).

Agentnost, deagentnost, brezagentnost

Gre za kriterij, s katerim pri analizi stavkov ugotavljamo prisotnost vršilca dejanja (agens). Bistvo pri vsem skupaj je izražen oz. skrit ali neizražen vršilec dejanja v posameznih stavkih. Breda Pogorelec zapiše, da so to »nekopulativni stavki [torej stavki brez povedkovega določila], ki se delijo glede na to, ali je osebni činitelj dejanja izražen ali ne (ali ga sploh ni)« (Pogorelec 1981: 4).

- a) **Agentni stavki** so vedno dvodelni, v njih je vršilec dejanja v položaju gramatičnega osebka in povedek ni v povratni obliki ali v trpnem načinu.

Primeri: *Zidar je postavil oder.*, *Ljudje so stali na nasipu.*, *O zakonu so poslanci sklepali v parlamentu* (Pogorelec 1981: 16).

b) **Deagentne stavke** tako Breda Pogorelec kot Simona Kranjc in Mojca Smolej delijo na 1.) **dvodelne** in 2.) **enodelne**, pri obeh vršilec dejanja navadno ni izražen, posebej ne v položaju gramatičnega osebk, vendar pa ni a priori neznan, torej si ga lahko predstavljamo in ga dokažemo s pretvorbo (Pogorelec 1981: 16–17, Kranjc 2011/2012: 21, Smolej 2011: 36).

1.) Dvodelne deagentne strukture imajo izražen osebek;

Primeri: Smreka se je podirala., Kosilo se kuha., Most v Ljubljani se gradi.;

2.) Enodelne deagentne pa ne;

Primeri: *O zakonu je bilo sklenjeno v parlamentu* (Pogorelec 16–17, Smolej 2008: 36–37).

Za deagentne stavke je značilna nekopulativnost (izjeme so le kopulativne zveze z modalnim povedkovim določilom (*Mora se kar naprej delati.*), zanje je običajno značilna tudi povratna glagolska oblika (ki jo je seveda potrebno ločiti od stalno povratnih (refleksivnih) glagolov (*smejati se*) ter od refleksivne oblike prehodnih glagolov (*izgubiti* vs *izgubiti se*). Potrebno je tudi poudariti, da so trpne (pasivne) strukture širši pojem od pojma deagentnosti, zato so le-te del trpnih struktur. Tako Breda Pogorelec kot Jože Toporišič poleg oblik s povratnimi glagoli med deagentne strukture prištevata tudi t. i. opisni pasiv oziroma pravi pasiv, gre za opis dejanja, ko se le-to (še) izvršuje. V slovenskem jeziku je to zelo redek pojav (primer: *Knjiga se tiska.*). Drugi, ki ga med deagentne strukture ne prištevamo, je t. i. pasiv stanja, ki opisuje rezultat po dejanju (primer: *Knjiga je natisnjena.*) (Pogorelec 1981: 14–15, Kranjc 2011/2012: 20–21, Smolej 2011: 36–37, Toporišič 2000: 502–505).

c) **Brezagentni stavki** v svoji strukturi nimajo izraženega povzročitelja, oz. vršilec dejanja v pomenski podstavi ni možen (Smolej 2011: 37, Kranjc 2011/2012: 21). Breda Pogorelec ločuje 6 tipov, ki jih ne bom podrobneje obravnavala (primeri: *Gore so bučale.*, *Grlo me je peklo.*, *Ugajalo ji je.*, *Prišlo je do spremembe.*, *Polomilo je drevesa.*) (23–25). Te tipe stavkov tako Kranjčeva kot Pogorelčeva definirata kot enodelne, nekopulativne in tiste, v katerih ni uporabljene refleksivne glagolske oblike (*Peče me v želodcu.*, *Slabo mi je.*, *Bencina bo zmanjkalo.*) (Pogorelec prav tam, Kranjc 2011/2012: 21).

Analiza besedil

Najprej bi se želela opredeliti glede izbire besedil različnih funkcijskih zvrsti oz. zakaj sem se osredotočila le na publicistična in umetnostna besedila. Obstaja razlog, zakaj nisem želela analizirati strokovnih besedil. Le-ta so, kot nam je znano, še najbolj polna trpnega načina, čeprav ga Jože Toporišič odsvetuje tudi v strokovnem jeziku. Vsekakor pa je raba trpnika v strokovnem jeziku dopuščena zaradi gospodarnosti in nazornosti, če seveda vršilec dejanja ni pomemben (Tasič 2016). Osredotočiti sem se želela na splošno (poljudno) rabo jezika, ne zato, da bi želela s "prstom kazati" na nekoga, ki trpni način uporablja, temveč iz raziskovalnih namenov. Želela sem torej raziskati, kako trpnik, ki je v slovenščini pogosto odsvetovan, v vsakdanjem (tj. v poljudnem) pisanju obstaja in koliko je sploh v rabi. Kar zadeva funkcijske zvrsti ostanejo še praktično-sporazumevalna besedila, a ta so zasebna, kamor nimam vpogleda, zato sem se odločila za analizo posameznih publicističnih besedil, če se opredelim konkretnije, časopisnih člankov, ter poezijo iz vrst umetnostnih besedil.

Publicistična besedila

Potrebno je poudariti, da ob kopici revij in časopisov, ki jih premore naša javnost, seveda ni bilo mogoče pregledati vsega, a sem kljub temu pregledala na desetine člankov. Pri tem kaj dosti trpnega načina, posebno pa deagentnih struktur, nisem našla, nekaj pa vseeno.

Časopisna novica, kjer povzročitelja dejanja ne poznamo (Priloga 1).

V tem prispevku najdemo nekaj primerov trpnih struktur, ki niso deagentne, gre za pasiv stanja, ki izraža rezultat po dejanju oz. stanje;

vozilo, ki je bilo ukradeno; policisti so bili obveščeni; vozilo je bilo potopljeno.

Gre torej za rabo pasivne strukture, ki ni deagentna. Vršilec dejanja je vsekakor zakrit, a to seveda ni edini pogoj za deagentno strukturo. Avtor bi sicer lahko zapisal: *vozilo je potopil/ukradel neznani storilec*, a v tem primeru ne bi izvedeli nič novega, zato raba agentne strukture ne bi bila boljša rešitev, saj storilca dejanja tako ali tako nihče ne pozna. Sicer pa gre za dvodelne stavke, saj je **osebek** v stavku izražen.

Raba trpnih struktur, kjer vršilca dejanja izvemo z izpeljavo (Priloga 2).

V tem prispevku najdemo tako prave deagentne strukture kot tiste, ki jih mednje ne prištevamo. Raba pasivne strukture je v prvem primeru, po mojem mnenju, zgolj in samo avtorjeva odločitev, da zamenja glagolski način in namesto tvornega uporabi trpnega.

Vsekakor je jasno, da bodo delo opravili Darsovi delavci, zato bi avtor lahko zapisal: *bodo opravili*, odločil pa se je za:

»*enodnevna dela bodo ta teden opravljena v drugih terminih*«,

saj zaradi vremenskih razmer vsega dela ne zmorejo opraviti podnevi, a bodo za vse potrebno poskrbeli v nočnih urah. Gre sicer za dvoumni primer, saj bi ga lahko razložili kot pasiv stanja ali kot opisni pasiv. Pasiv stanja, saj bi stavek lahko izražal rezultat po opravljenih cestnih delih, vseeno pa se ga da razložiti tudi kot opisni pasiv, saj lahko opisuje čas med izvrševanjem del. Sama ga lažje razumem kot pasiv stanja, kot da stavek izraža čas po že opravljenem dejanju. Sicer pa gre za dvodelni stavek, saj je **osebek** izražen. Avtor v nadaljevanju zapiše pravi deagentni stavek, ki se zdi že skoraj stalna besedna zveza oziroma "stalni stavek", če ga s strokovnega vidika lahko tako imenujem:

»*da bi bil promet čim manj moten*«,

poudari torej, da se trudijo dela opravljati tako, da v poletnem času, ko je prometa zaradi turizma več, poskrbijo, da določena dela opravijo ponoči. Stavek je dvodelen, gre za opisni pasiv. Točno ta stavek pogosto uporabljajo tudi novinarji na radiu ali televiziji, ko poročajo o dnevnih novicah. Pogosto pa v takih primerih uporabljajo tudi stavek:

»*promet je oviran zaradi ...*«.

V tem primeru gre ravno tako za opisni pasiv in tako za pravo dvodelno deagentno strukturo.

Raba trpnih struktur, s katerimi je vršilec dejanja prikrit in ga ne moremo logično izpeljati (Priloga 3).

V tem primeru gre za rabo deagentne ali trpne strukture (odvisno od primera), v kateri vršilca dejanja ne moremo izvedeti z izpeljavo, saj je (verjetno namenoma) zakrit. Bistvo prispevka predstavlja informacija o sodbah, ki zadevajo Agrokor, a oseb (njihovih imen ali nazivov), ki so s temi dejanji povezane, ne moremo prepoznati, ker so verjetno namenoma zakrite. Pri tem mislim na stavek, ki je pravi dvodelni deagentni:

»*[...] v preteklem obdobju je bilo začetih več sodnih postopkov in postopkov izvršbe proti Agrokorju [...]*«.

Zanima nas predvsem, kdo so bila vsa ta podjetja/fizične osebe, ki so sprožile izvršbe proti Agrokorju. Te informacije so sicer deloma podane z imeni nekaterih podjetij, a so hkrati s pomočjo trpnih struktur zelo dobro "zavite v temo". Predvidevamo lahko, da so namenoma zakrite, saj je jasno, pooblaščenec hrvaške vlade v Agrokorju ne bo izdal, česar ni potrebno. Druga možnost, ki je manj verjetna, pa je, da je pooblaščenec informacije, o katerih se

sprašujemo, izdal, a jih je namenoma zakril novinar, saj so se mu zdele brezpredmetne. Če beremo naprej, nas zmoti naslednji primer, ki je z vidika deagentnosti dvoumen:

»[...] *postopek imenovanja izredne uprave Agrokorja v Sloveniji je bil priznan kot tuji postopek zaradi insolventnosti [...]*«,

saj bi lahko izražal rezultat po dejanju (t. i. pasiv stanja), lahko pa ga razumemo kot opisni pasiv, ki izraža dejanje v trenutku izvršitve, tj. v trenutku priznanja omenjenega postopka. Sama bi se odločila za opisni pasiv, ker mi je takšna razlaga bližje, a to je stvar vsakega posameznika. Zgornji primer, ki je dvodelen (**osebek** je izražen), nas zmoti tudi z vidika pomena; čeprav se ne spoznam na marketing, ekonomijo, politiko, me zanima, kdo je bil tisti, ki je ta postopek imenoval kot tujega, jasno je, nekdo na sodišču, a očitno to niso pomembne informacije, saj bi mediji izdali preveč "zasebnih podatkov". Vse bolj se potrjuje dejstvo, da novinar oz. nekdo zakriva navidez nepomembne informacije. Nadaljnji primeri samo še potrjujejo zgoraj omenjeno tezo o zamolčanju. Nisem se sicer podrobno posvetila Agrokorju in njegovim problemom, da bi lahko zgornjo tezo potrdila, a z jezikovnega stališča je stvar dokaj jasna:

»*revizija lanskega poslovanja še ni končana*« in

»[...] *glede poslovanja v BiH [...] je dosežen dogovor [...]*«

sta stavka, ki moja predvidevanja le še dodatno podkrepita. V tem primeru gre za rabo pasiva stanja, stavka sta dvodelna, saj je **osebek** izražen. Raba trpnih struktur je, po mojem mnenju, v tem primeru sporna, saj zakriva bistvene informacije, ki zadevajo precej pomembno novico za javnost. Ne morem trditi, da je tak način pisanja prispevkov nesmiseln, a s tem vseeno pušča odprta vprašanja.

Trpne strukture v naslovih, ki niso prave deagentne, in jih v nadaljevanju zamenjajo agentni tipi stavkov (Priloga 4).

V tem primeru gre za prispevke, ki se nanašajo na sprejemanje zakonov, in v katerih je trpna struktura rabljena samo v naslovih (npr. »*Sprejet je Zakon o čezmejnem izvajanju storitev.*« ipd.), v nadaljevanju pa avtor članka uporabi agentno strukturo, kjer so v osebkju ponavadi rabljeni "poslanci", "vlada" ali pa "državni zbor", ne izpostavi pa določene osebe, ki stoji za tem dejanjem:

»*Državni zbor je sprejel Zakon o čezmejnem izvajanju storitev [...]*«.

Gre za pasiv stanja, ki ni prava deagentna struktura, saj izraža rezultat po dejanju, ki se je izvršilo nekaj dni nazaj. V tem primeru gre ravno tako za zakrivanje podatka o tem, kdo je v

resnici predlagal oz. sprejel zakon. Lahko bi kdo, ki zgornji način podajanja informacij podpira, rekel, saj je napisano "vlada" ipd., ali ni to dovolj natančna informacija?, občasno bi zadostovalo, a za besedo "državni zbor" se verjetno skriva tisti nekdo, ki je vršilec dejanja in ki nas, ne samo z jezikovnega stališča, zanima. Moral bi nas zanimati tudi v našem vsakdanu. Tako bi državljani vsaj vedeli, kdo je odgovoren za določene vladne predloge in ukrepe, v nasprotnem primeru pa vlada samo sprejema in spreminja, ne da bi državljani vedeli, kdo za tem stoji. V takem primeru je, po mojem mnenju, raba deagentnih struktur sporna, saj avtor namenoma zakriva vršilca dejanja, ki je v tem primeru še kako pomemben. Zgoraj navedeni primeri so dvodelni tipi, saj je **osebnek** izražen (*Zakon je sprejet ...*), vršilca dejanja pa ne poznamo, lahko ga sicer izpeljemo, a ne pridemo do konkretne rešitve.

Lahko bi zaključila, da je raba trpnega načina v publicistiki močno omejena, saj je opisnega pasiva v slovenščini v resnici zelo malo, morda je nekoliko več oblik s povratno glagolsko obliko, a na take primere nisem naletela. V veliko večji meri pa najdemo pasiv stanja, ki ravno zaradi izražanja rezultata dejanja oz. stanja ni del deagentnih struktur. Običajno gre za dvodelne stavke, v časopisih pa v splošnem večinoma prevladuje raba agentnih struktur, saj novinarji pišejo o novicah, kjer je vršilec dejanja pomemben. Enako ali v določeni meri to velja tudi za poezijo, kot bomo videli nadaljevanju.

Poezija

Zavoljo analize sem pregledala kar nekaj avtorjev in njihovih zbirk: Mila Kačič, Kajetan Kovič, Srečko Kosovel, Milan Kleč, Janez Menart, Milan Jesih, Dragotin Kette, Milan Dekleva, Niko Grafenauer, pri katerih je trpnih struktur le peščica in niso vredne omembe. Kljub temu sem uspela najti nekaj primerov, kjer pa v večini ne gre za deagentne strukture, obravnavam jih v nadaljevanju. Izbrala sem tri pesmi, od katerih je v dveh primerih izražen pasiv stanja, v zadnjem pa prava deagentna struktura s povratno obliko glagola.

Kajetan Kovič, Nekaj (Priloga 5)

V pesmi navidez izgleda, kot da je uporabljena deagentna struktura, a gre v resnici za pasiv stanja, ki izraža rezultat po dejanju. Gre torej za trpnik, kjer vršilec dejanja ni znan in ga ne izvemo niti z izpeljavo, a ta vrsta trpnika ne sodi med deagentne strukture. Moje mnenje kar zadeva pomensko plat pesmi je, da je trpnost tisto, kar dodatno poudarja Nekaj in še boljše

podkrepi njegovo "nejasnost". To Nekaj ima ime, ki je paradoksalno, saj je ime nečesa, za kar ne vemo, kaj točno je. Gre za to, da njegova zunajjezikovna prvina ni in ne more biti določena, hkrati pa avtor zapiše, da

je zmeraj navzoče v vseh stvareh in nikjer,

torej je vseeno z nečim zamejeno, če že ne s poimenovanjem in jasnim zunajjezikovnim kontekstom, pa je nasprotno zamejeno z nedoločnim poimenovanjem in z nejasnim pomenom. Če torej ne vemo niti kaj *je zakopano*, ni nujno vedeti, kdo je tisto Nekaj zakopal. Pri tem je smiselno poudariti, da je avtorjeva raba jezikovne strukture (tj. besedna raven pesmi - v prvi vrsti poimenovanje z nedoločnim zaimkom Nekaj - ter tudi trpna struktura) utemeljena in potrjena na pomenski ravni, tj. kar je poimenovano z Nekaj, označuje nejasno zunajjezikovno prvino, nima torej točnega pomena – čeprav je poimenovano, nam s tem ničesar jasnega ne pove niti z imenom niti s pomenom. To Nekaj nam je nejasno, na eni strani

*je zakopano v zemlji/deželah telesa/dolgem življenju in na drugi strani
položeno med zvezde,*

kar še dodatno potrjuje zgornjo misel. Njegova bit je pravzaprav potrjena tudi s pomočjo trpne strukture, saj s tem dodatno poudari nekaj njegovih lastnosti in predvsem; ne poznamo vršilca dejanja (v primeru pesmi bi tako ali tako težko izvedeli, **kdo** je Nekaj položil ali zakopal, če pravzaprav ne vemo, **kam** sploh je Nekaj dano). Zgornja interpretacija je meni lastna in ni nujno, da zadeva tudi druge, lahko samo še dodam, da gre v vseh primerih za dvodelne strukture, torej strukture z izraženim osebkom (*Nekaj je zakopano/položeno [...]*).

Niko Grafenauer: Tetragram 1 (Priloga 6)

Prva pesem izmed štirih (zato verjetno tudi takšen naslov) na videz izgleda kot sonet, ima več vrst rim; prestopno, zaporedno, celo neriman verz, a je pomensko precej svobodna. To velja tudi kar zadeva ločila in velike začetnice. Vse pesmi iz tega cikla so si podobne, a ta je edina, kjer je trpna struktura na začetku izražena, in kjer proti koncu pride do elipse glagola biti, a vendar vemo, da gre za trpnost, natančneje za pasiv stanja, saj vršilec dejanja ni omenjen, stavek pa izraža rezultat po dejanju. Kljub temu da vršilec ni izražen, lahko sklepamo, da gre za smrt, **ki povzroči**

zakopan dih, zalite čute ter dan, zasut z mrtvico zraka.

To seveda lahko samo sklepamo, tak pomen bi bil preveč enoznačen, zato ga ne bi posplošila, saj to tudi ni moj namen. Verjetno gre za neko nedosežno in mogočno silo, na katero nimamo vpliva in za katero ne poznamo vzroka, prav zato pa je raba trpnega načina povsem ustrezna.

V drugih treh sonetih trpne strukture ni, ali pa gre za elipso, v nadaljevanju pa sledi le naštevanje in posamostaljenje. V tem sonetu gre za dvodelne stavke, v katerih je osebek izražen (*zakopan dih; dan, zasut z mrtvico zraka; s spanjem zaliti čuti*).

Kajetan Kovič, Juha (recept) (Priloga 7)

V tem primeru gre za recept v obliki soneta, kjer srečamo pravo deagentno strukturo, tj. povratna oblika glagola (morfem *se*). Navidez izgleda kot da bi šlo za brezosebkove stavke, a ugotovimo, da so samostalniki v prvem sklonu (*doda se **jušna zelenjava, zelena, čebule rahlo popečena glava, vroča tekočina se odcedi***), kar pomeni, da gre za **osebek** trpne, dvodelne strukture. V primeru, da bi bili v četrtem sklonu pa bi šlo za brezosebkove stavke. Ni kaj dodati, gre za povsem pravilen in zelo običajen recept za govejo juho s posebno obliko, tj. v obliki soneta s prestopno rimo v štirivrstičnicah in delno oklepajočo in prestopno rimo v trivrstičnicah z deagentno strukturo povratne oblike glagola.

Naj zaključim, podobno kot v primeru časopisnih člankov, je v primeru poezije morda še nekoliko težje najti trpne oz. deagentne strukture, posebej če je naš cilj najti tako pesem v celoti. Pesem z deagentno strukturo je Kovičeva Juha, našla pa sem tudi primere pasiva stanja, ki seveda niso deagentne strukture, tj. Kovičeva pesem, Nekaj, ter pesem Tetragram 1, avtorja Nika Grafenauerja. V splošnem pa je med mnogimi avtorji mogoče najti le kakšen verz trpnega tipa, le redko deagentnega, če seveda listamo in beremo z veliko mero potrpežljivosti. Marsikakšen avtor pesmi piše iz lastnih, človeških izkušenj, kjer je običajno prisoten vršilec dejanja, razen če gre samo za stanje. Primer avtorja, ki ne rabi trpnih struktur je Mila Kačič, saj njen opus meji na intimizem in je v njenih pesmih zaradi izpovednosti polno agentnih struktur. Dober primer sta tudi Milan Jesih in Milan Dekleva, katerih zbirki Soneti drugi in Šepavi soneti vsebujeta pesmi večinoma v prvi osebi množine ali ednine oziroma pri Deklevi v tretji osebi.

ZAKLJUČEK

Skladnja je torej osnovni del slovničnega nauka o pomenski strani jezika, katere osnovna pojma sta stavek in poved, ki ju avtorji definirajo različno. Besedne vrste opravljajo vnaprej določene skladijske vloge, s pomočjo katerih pa stavke tudi tipologiziramo, tj. glede na to ali imajo osebek in povedek ali samo enega od njiju. Delimo jih na enodelne in dvodelne. Enodelne strukture nimajo izraženega osebka in jih po Simoni Kranjc in Mojci Smolej delimo na glagolske in neglagolske. Dvodelne strukture pa imenujemo tudi osebki stavki, saj je pogoj zanje prisotnost osebka in povedka. Osebek pa je lahko izražen besedno ali končniškomorfemsko.

Samostalnik lahko v stavku nastopa v vlogi predmeta (2.–4. sklon) oziroma osebka (1. sklon). V osebku se lahko udeležijo različne udeleženske vloge (tj. glede na pomen, ki ga v glagolskem dejanju izražajo; povzročitelj, pobudnik, nosilec dejanja, prizadeto ipd.), med njimi je tudi agens, ki pomeni vršilec dejanja. Glede na to pa delimo stavke na agentne (vršilec dejanja je v stavku izražen), deagentne (na površini ni izražen) in brezagentne (ni izražen, ker ni možen). Pri deagentnih tipih vršilec dejanja ni izražen, lahko pa je v njih izražen osebek, ki je običajno pretvorba predmeta iz agentne strukture (*Miha tiska knjige. – Knjige se tiskajo.*). Deagentne strukture so del trpnih struktur, le-te pa delimo na opisni pasiv in pasiv stanja. Prvi predstavlja dejanje v času, ko se le-to izvršuje (*Smreka se podira.*), drugi pa izraža rezultat po dejanju (*Smreka je podrta.*). Med deagentne strukture po Bredi Pogorelec in Jožetu Toporišču prištevamo opisni pasiv (*Kosilo se kuha.*) in pasiv s povratno obliko glagola (*V predavalnici se prepisuje.*).

V diplomski nalogi sem se osredotočila na analizo deagentnih stavčnih tipov v različnih funkcijskih zvrsteh, izbrala sem publicistična in umetnostna besedila. Pri analizi prvih sem prebrala mnogo časopisnih novic, kjer sem ugotovila, da je raba deagentnih struktur močno omejena, prav zato pa v diplomski nalogi analiziram nekaj prispevkov, kjer najdemo tudi pasiv stanja, ki sicer ne spada med deagentne strukture. Bistvo, ki ga lahko izluščim, je, da v slovenščini zares redko uporabljamo pravi pasiv in so tako deagentne strukture redkost. V zgoraj predstavljenih primerih se deagentnost pojavlja le dvakrat, tj. »*da bi bil promet čim manj moten*« in »*v preteklem obdobju je bilo začetih več sodnih postopkov [...]*«. Ostali primeri pa so ali dvoumni in je odločitev, kam jih uvrstimo, posameznikova ali pa prevladuje

pasiv stanja. Sicer pa v splošnem prevladuje raba agentnih struktur, kar je verjetno, vsaj po mnenju Jožeta Toporišiča, bolj sprejemljivo za slovenski jezik.

Kar zadeva poezijo, ki sem jo analizirala kot primer umetnostnega besedila, velja podobno. Trpnik je le redko rabljen, še manj pa prave deagentne strukture. V primeru trpnika gre večinoma za kakšen verz ali dva v posamezni pesmi, običajno za pasiv stanja. Edina pesem, kjer se deagentna struktura pojavlja kot povratna oblika glagola je K. Kovič, Juha.

Raba deagentnih struktur kakor tudi ostalih trpnih struktur je v slovenskem jeziku močno omejena, kar je bilo pričakovano že od začetka raziskovanja. Predstavljala pa sem si, da jih je v publicistiki nekoliko več. Svoje teze ne morem dodobra potrditi, saj je povsem mogoče, da sem se nenamerno osredotočila na določene časopisne hiše oziroma novinarje, ki stremijo k čim bolj omejeni rabi deagentnosti.

Lahko bi zaključila, da uveljavljeno mnenje glede trpnosti drži, v prvi vrsti je trpnik zelo malo rabljen v slovenskem jeziku, ravno tako ostale deagentne strukture, kar me preseneča, saj sem si predstavljala, da jih je vsaj nekoliko več, a primere v realnosti iščeš s povečevalnim steklom. Očitno nam Slovencem res niso blizu, zato jih tudi malo uporabljamo.

LITERATURA IN VIRI

- Grafenauer, Niko, 1984: *Palimpsesti*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Kovič, Kajetan, 2001: *Kalejdoskop*. Ljubljana: Študentska založba.
- Kovič, Kajetan, 2014: *Labrador*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Kranjc, Simona, 2011/2012: *Skladnja slovenskega knjižnega jezika*. Skripta. Ljubljana: Filozofska Fakulteta.
- Pogorelec, Breda, 1981: *Povzetek slovenske skladnje*. Skripta. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Smolej, Mojca, 2008: *Skladnja slovenskega jezika*. Izbrana poglavja z vajami. Ljubljana: Študentska založba.
- Toporišič, Jože, 1982: *Nova slovenska skladnja*. Ljubljana: DZS.
- Toporišič, Jože, 2000: *Slovenska Slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.
- Orešnik, Janez, 1992: *Udeleženske vloge v slovenščini*. Ljubljana: ZRC SAZU.
- Žele, Andreja, 2001: *Vezljivost v slovenskem jeziku (s poudarkom na glagolu)*. Ljubljana: ZRC SAZU.
- Žele, Andreja, 2008: *Osnove Skladnje*. Skripta oz. študijski vodnik po predavanjih. Ljubljana: samozaložba.
- M. N., 11. 8. 2017: »V Kopru iz morja potegnili ukradeno in več mesecev potopljeno vozilo.« Hudo.com. Dostop: 12. 8. 2017 <<http://hudo.com/si/2017/08/11/v-kopru-iz-morja-potegnili-ukradeno-vec-mesecev-potopljeno-vozilo/>>.
- Ba. Pa, 11. 8. 2017: »Agrokor se sooča s pravnimi in izvršbami, revizije še ni.« Delo.si. Dostop 12. 8. 2017 <<http://www.delo.si/gospodarstvo/podjetja/agrokor-se-sooca-s-pravnimi-in-izvrzbami-revizije-se-ni.html>>.
- Kocmur, Helena, 5. 8. 2017: »Delavci kličejo na pomoč.« Delo.si. Dostop splet 13. 8. 2017 <<http://www.delo.si/nedelo/delavci-klicajo-na-pomoc.html>>.
- Tasič, Darja, 4. 10. 2016: »Trpni način v slovenščini.« Lektorsko društvo Slovenije. Dostop splet 25. 8. 2017 <<http://www.lektorsko-drustvo.si/jezikovni-pogovori/trpni-nain-v-slovenini>>.
- Brez avtorja, 2. 3. 2017: »Sprejet je Zakon o čezmejnem izvajanju storitev.« Data.si. Dostop splet 17. 8. 2017 <<http://data.si/blog/2017/03/02/sprejet-je-zakon-o-cezmejnem-izvajanju-storitev/>>

- Brez avtorja, 31. 8. 2015: »Sprejet je bil Zakon o davčnem potrjevanju računov.« Lermani.si. Dostop splet 17. 8. 2017 <<http://www.lermani.si/uporabno/aktualno/93-sprejet-je-bil-zakon-o-davcnem-potrjevanju-racunov>>
- A. V., 7. 4. 2017: »Zakon o športu naj bi bil sprejet še pred poletnimi počitnicami.« Delo.si. Dosto splet 17. 8. 2017 <<http://www.delo.si/sport/drugi-sporti/zakon-o-sportu-naj-bi-bil-sprejet-se-pred-poletnimi-pocitnicami.html>>.
- K. Ž, 27. 10 2016: »Zakon o dimnikarskih storitvah sprejet.« Delo in dom.si. Dostop splet 17. 8. 2017 <<http://www.deloindom.si/viri-energije/zakon-o-dimnikarskih-storitvah-sprejet>>.
- Suhadolnik, Iztok, 19. 7. 2017: »Sprejet Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami.« Soncek.org. Dostop splet 17. 8. 2017 <<http://www.soncek.org/aktualno/aktualno/aktualno/sprejet-zakon-o-celostni-zgodnji-obravnavi-predsolskih-otrok-s-posebnimi-potrebami/>>.

PRILOGE

PRILOGA 1

V Kopru iz morja potegnili ukradeno in več mesecev potopljeno vozilo

Potapljači specialne enote policije in pripadniki Gasilske brigade Koper so danes s pomočjo dvigalke iz morja v Kopru dvignili vozilo, ki *je bilo ukradeno* aprila letos in je bilo po prvih ugotovitvah v morju potopljeno že več mesecev.

Kot je na svojem Facebook profilu zapisala policija, *so bili* policisti v četrtek *obveščeni*, da so v morju pri Ukmarjevem trgu v Kopru okoli 15 metrov od obale opazili potopljeno vozilo. Danes dopoldan so policisti, potapljači in gasilci vozilo nato dvignili iz morja. Za to je bilo sicer potrebnega kar nekaj navora, saj *je bilo* vozilo že v veliki meri *potopljeno* v mulj.

Prvi podatki kažejo, da je bilo vozilo potopljeno že več mesecev. Gre sicer za vozilo peugeot 206, katerega lastnik je tatvino prijavil aprila letos (Hudo.com, dostop 12. 8. 2017).

PRILOGA 2

Delavci kličejo na pomoč

V Darsu, denimo, kjer vzdržujejo slovenski avtocestni križ, zagotavljajo, da poskrbijo, da njihovi zaposleni niso preobremenjeni zaradi visokih temperatur. Tako so se, denimo, v njihovi avtocestni bazi Vransko odločili, *da bodo enodnevna dela na štajerski avtocesti ta teden opravljena v drugih terminih*. O tem, pravijo, se odločajo glede na pričakovano gostoto prometa, *»da bi bil ta čim manj moten«*. V Darsu še zatrjujejo, da je v njihovih avtocestnih bazah tudi sicer na »prvem mestu zagotavljanje varnosti zaposlenih in optimalnih pogojev za izvajanje dela v vseh vremenskih razmerah, saj naši vzdrževalci delajo v sistemu '24/7' in morajo vedno posredovati takoj (na primer ob nesrečah in drugih izrednih dogodkih ...), ne glede na vse druge (vremenske ...) okoliščine«. Povedali so še, da nekatera vzdrževalna dela, kot so zatiranje vegetacije, popravila varnostnih ograj, dela z visokotlačnimi čistilci in podobno, izvajajo tudi ponoči (Delo, dostop 13. 8. 2017).

PRILOGA 3

Agrokor se sooča s pravnimi in izvršbami, revizije še ni

Zagreb – Hrvaški koncern Agrokor se sooča z več pravnimi postopki in izvršbami ter tudi arbitražnimi postopki v Londonu, kaže zadnje poročilo izredne uprave. Maloprodajne družbe so imele v prvem polletju 7,3 milijarde kun prihodka in 234 milijonov kun bruto izgube iz poslovanja. Primerjave za lani še ni, *ker revizija lanskega poslovanja še ni končana*.

Kot je izredni pooblaščenec hrvaške vlade v Agrokorju **Ante Ramljak** zapisal v danes objavljenem poročilu za obdobje od 11. julija do 10. avgusta, *je bilo v preteklem obdobju začelih več sodnih postopkov* in postopkov izvršbe proti Agrokorju in povezanim podjetjem.

Med njimi je, izpostavlja Ramljak, postopek izvršbe, ki ga je ruska banka Sberbank sprožila v Sloveniji v zvezi z Agrokorjevim deležem v Mercatorju in deležu družbe Jamnica v družbi Jamnica Mineralna voda. Potem *ko je bil postopek* imenovanja izredne uprave v Agrokorju v Sloveniji *priznan* kot tuji postopek zaradi insolventnosti, je Ramljak predlagal prekinitev izvršb, a sodišče o tem še ni odločilo. Sberbank je tudi zahteval, da se z začasno odredbo prepove odtujitev in obremenitev teh deležev.

[...] Ramljak navaja, da *bo povzetek revidiranih podatkov za leto 2016 vključen* v enega od naslednjih poročil, ko bodo dostopni. Nerevidirani podatki za leto 2016 namreč niso zanesljivi, je znova poudaril Ramljak.

[...] Glede poslovanja v BiH je Ramljak v poročilu zapisal, *da je dosežen dogovor*, da bo Mercator od Konzuma nazaj prevzel 83 prodajaln in se bo tako znamka Mercator v prihodnjih mesecih vrnila na trg BiH. Preostalih 176 trgovin v BiH bo ostalo pod družbo Konzum BiH.

Mercator bo imel tako po načrtih sedem lastnih trgovin skupne površine okoli 24.700 kvadratnih metrov in 76 trgovin v najemu skupne površine okoli 41.700 kvadratnih metrov, Konzum pa 16 lastnih prodajaln površine 8900 kvadratnih metrov in 160 prodajaln v najemu površine 108.200 kvadratnih metrov. Podrobnosti glede teh transakcij še usklajujejo, o napredku bo Ramljak, kot je zapisal, poročal v naslednjem mesečnem poročilu (Delo, dostop 12. 8. 2017).

PRILOGA 4

Sprejet je Zakon o čezmejnem izvajanju storitev

Državni zbor je sprejel Zakon o čezmejnem izvajanju storitev (ZČmIS), ki se bo začel uporabljati 1. januarja prihodnje leto. Ta natančno določa pogoje, pod katerimi lahko pravne in fizične osebe, registrirane za opravljanje dejavnosti, s sedežem v Republiki Sloveniji, začasno izvajajo storitve v drugi državi članici Evropske unije (EU) ter obratno (Data.si, dostop 17. 8. 2017).

Sprejet je bil Zakon o davčnem potrjevanju računov

V Sloveniji z začetkom uporabe Zakona o davčnem potrjevanju računov z 2. januarjem 2016 uvajamo davčne blagajne. Gre za sistem, v katerem so blagajne zavezancev preko spleta povezane s centralnim informacijskim sistemom Finančne uprave RS. Finančna uprava RS bo potrdila in shranila podatke o računih pri gotovinskem poslovanju v postopku njihove izdaje v realnem času (Lermani.si, dostop 17. 8. 2017).

Zakon o športu naj bi bil sprejet še pred poletnimi počitnicami

Olimpijski komite Slovenije (OKS) in še nekaj predstavnikov športnih zvez je napovedalo vlaganje dopolnil prek poslanskih skupin v državnem zboru.

Ljubljana - Med ključnimi cilji novega zakona o športu, ki ga bodo poslanci v državnem zboru predvidoma sprejeli še pred poletnimi počitnicami, je ministrica za izobraževanje, znanost in šport Maja Makovec Brenčič navedla povečanje dostopnosti državljanov do gibalnih dejavnosti. V državnem zboru je danes potekala javna predstavitev mnenj o zakonu o športu (Delo, dostop, 17. 8. 2017).

Zakon o dimnikarskih storitvah sprejet

Poslanci so v torek z 48 glasovi za in 17 proti sprejeli zakon o dimnikarskih storitvah, ki uvaja licenčni sistem opravljanja dimnikarskih storitev in izbiro dimnikarja prepušča uporabnikom. Potrošniki bodo izvajalca dimnikarskih storitev lahko izbrali do konca junija 2017, in sicer za prihodnjih 12 mesecev (Delo in Dom, dostop 17. 8. 2017).

Opustitev sedanjega koncesioniranega načina izvajanja dimnikarskih storitev *je bila načrtovana* že s koncem leta 2015, vendar lani pripravljeni *predlog zakona* o dimnikarskih storitvah na vladi *ni bil sprejet*. Zato je DZ konec lanskega leta podaljšal koncesijski sistem do konca letošnjega decembra, vlada pa je pripravila nov predlog (Delo in Dom, dostop 17. 8. 2017).

Sprejet Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami

Državni zbor Republike Slovenije je še pred parlamentarnimi počitnicami sprejel dolgo pričakovani Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami.

Dolgoletna prizadevanja Zveze Sonček in Zveze Sožitje za zakonsko ureditev zgodnje obravnave *so bila uresničena* s prizadevanji in vložitvijo predloga zakona prvopodpisane poslanke dr. Jasne Murgel. Zakon *je bil soglasno sprejet* po predhodnem zakonodajnem postopku in na podlagi posvetovanj o zgodnji obravnavi, ki *so bila* zadnji dve leti *organizirana* širom Slovenije (Sonček.org, dostop 17. 8. 2017).

PRILOGA 5

Kajetan Kovič: Nekaj

Nekaj je zakopano
v zemlji ali v dolgem življenju
ali v deželah telesa
opojno kot baldrijan
in težko kot ruda
včasih potone med grozami Atlantide
v mrzli prekat peklà
da se na novo rodi
iz morja iz pene
rahlo kot šum na srcu
in neresnično
kot hiša iz vetra
blaženo
neulovljivo
položeno med zvezde
zmeraj navzoče
v vseh stvareh in nikjer.

Niko Grafenauer: Tetragram

Dušanu Pirjevcu

1

Dan je zasut z mrtvico zraka,
dih zakopan. s spanjem zaliti čuti,
in tenja bitja, sled v ugasku mraka,
z brezlistnim senčenjem razsuti

glasovi v molk. dotik neznanega,
iztisnjen v solzo? mineralno čist.
zalivka let in neprepotovanega,
a pot? odprta. V belem bel odtis.

z ostrim presekom, a brez teže,
kristalna ploskev časa: svit.
drugam: iz napovedovanja v sveže

plasti izzidanih daljav razlit.
v živi odsotnosti udušen korak
in z rožami okrvavljeni zrak.

PRILOGA 7

Kajetan Kovič: Juha (recept)

Zajeten kos govedine se vzame
in rahle ali mozgove kosti.

Oboje, po receptu stare mame,
se v lonec mrzle vode potopi.

Doda se sol in jušna zelenjava,
por, peteršilj, korenje, zelena,
čebule rahlo popečena glava
in paprike en reženj ali dva.

Vse to naj se na malem ognju kuha.
Ko se meso dodobra omeči,
se vroča tekočina odcedi

in s cmoki ali rezanci zakuha.
Za sklep se še z drobnjakom popestri
in se ponudi kot goveja juha.

IZJAVA O AVTORSTVU

Izjava kandidata / kandidatke

Spodaj podpisani/a _____ izjavljam, da je besedilo diplomskega dela v tiskani in elektronski obliki istovetno, in

dovoljujem / ne dovoljujem
(ustrezno obkrožiti)

objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

Datum:

Podpis kandidata / kandidatke: _____